

ЦЕНА:

За Србију на годину	6 динара
на пола године	3
За стране земље на годину	9

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ ПРИМАЈУ СЕ

К О Н К У Р С

Пошто је г. министар унутрашњих дела актом својим од 14. ов. м. обуставио одлуку општинског одбора од 28. пр. м. због неправилног избора општинског пуномоћника, то суд београдске општине позива све јавне правозаступнике, који би се хтели примити да буду општински пуномоћник, да предаду општинском суду пријаве са документима.

Пуномоћник имаће дужност да општину заступа у парницама пред судовима и у закључивању њених правних послова у границама пуномоћја, које ће му се издати. Сем тога биће уједно и правни референт суда београдске општине.

Хонорар је одређен буџетом.

Пријаве с документима примаће овај суд до 5 децембра ове годнне. Избор ће извршити општински

одбор у смислу тачке 6. чл. 89. законa о општинама.

Раније пријављени конкуренти не треба да се поново пријављују, јер ће се њихове раније пријаве узети у поступак.

Ближа обавештења добиће се у општини београдској.

Од суда београдске општине 25. новембра 1903 године, АБр. 11649, Београд.

НАРЕДБА

УПРАВЕ ГРАДА БЕОГРАДА

У интересу личне и имовне сигурности престоничких грађана и контроле тачности и правилности мера, Управа Београда на основу §. 326 крив. закона издаје

НАРЕДБУ

О ДРВАРАМА И СТОВАРИШТИМА ДРВЕНЕ ГРАЂЕ:

1. Који хоће да тргује дрвима за огрев или дрвеном грађом, мора поред ос-

талих услова по специјалним законима имати и одобрење Управе града односно места и локала, у којима ће ово радити.

2. Дрварске радње могу се поставити само на овим местима престонице:

а. На Сави од првог угла бив. гостионице „Европе“ т.з. „Куманудијевог плаца“ па идући уз Саву, у правцу купатила, а са друге стране од жељезничке улице и дрв ре Васе Николића, па обалом бар „Венеције“ уз Саву;

б. На кеју дунавском и

в. На тркалишту испод кантара, где се сено мери спрам општинске коњушнице;

3. Место, на коме ће се постављати дрварске радње, према молби појединих трговаца, одређиваће комисија састављена по решењу Управе града. Чланови ови биће: један полицијски чиновник, један инжињер и један кмет. Ова ће комисија израдити услове под којима ће се дозволити радња са дрвима: висину сура, ограда плаца, каквоћу шуна и т. д.

4. Сви дрварски трговци који продају дрва за огрев морају имати сталне мере за мерење ових количина дрва: од 1 м. дуж.; од ½ куб. м.; 1 куб. м.; 2 куб. м.; 3 куб. м. и 4 куб. м. Ове ће мере бити

ПОДЛИСТАК

ИСТОРИЈА СРЕМА

НАПИСАО

МИХ. Ј. МИЛАДИНОВИЋ

Овај је рад награђен са 400 дин., првом видовданском наградом Београдске Општине од 15. јуна 1899. год.)

(НАСТАВАК)

У њима су за толико столећа живели наши духовници, најпросвећенији људи свога времена, који су овде, у овим усамљеним местима молили се Богу, учили и тешили српски народ, који је овде из раније живео или у мучним приликама долазио из других српских крајева да нађе склониште и да се окрепи осећањем побожности и родољубља.

Што се тиче црквене управе, ма да у ово доба (поч. XVI века) у Срему као и у целој Славонији не беше ни једног православног владике,¹ ипак је тога било у Београду, где је православна митрополија постојала још од византинског царства и била је црквено средиште за Србе из ових кра-

јева, па је митрополија београдска била у ово доба и над Сремом.¹

По смрти деспота Јована остаде његова удовица, деспотица Јелена, која је била кћи Стевана Јакшића. У ово време поред удовице последњег потомка династије Бранковића, истиче се у Срему од знатних Срба *Стеван Штиљановић*, за кога већина наших историчара веле да је био деспот српски. Ну нема никаквих поузданих доказа да је Штиљановић био постављен Србима у Срему за деспота.² Он се храбро борио с Турцима за што је био награђен од угарског краља добивши нека добра у Срему, али деспотску титулу није добио. Исти историчари веле да је Штиљановић мучки убијен 1515. год., али имамо доказа да је он живео и на двадесет година после тога, јер се то види из повеља коју му је дао угарски краљ 1535. год. Том повељом за заслуге даје се Штиљановићу „цјло притежатељство Естиенъ (Esthyen) звано у Сремској међи находехе се“.³ И Штиљановића је српска црква примила за божјег угодника. Његове мошти налазе се у манастиру Шишатовцу.

Као што смо поменули деспот Јован са деспотицом Јеленом није имао деце.

Због тога деспотска титула и имаће припаде по феудалном уређењу опет угарском краљу, а овај то даде хрватском великашу *Ивану (Јовану) Бериславићу*, за кога се удала деспотица Јелена.

Народно предање није сачувало лепу успомену о деспотици Јелени.

По народним песмама деспот Јован овако говори на самрти о деспотици Јелени:

„Моја љуба, ал' је рода туђа,
„Она ме је често опадала
„Моме брату Максиму владици

„Ал' ни њојзи жао не учин'те,
„Подајте јој три товара блага
„Нек се рани, док је срећа нађе“.¹

У песми се вели да је „рода туђа“ јамачно за то, што се, како летописци веле, удала за „иноплеменика“ (туђинца), док је по рођењу била Српкиња и то, као што смо поменули, од рода чувених Јакшића, који су имали своја добра у Срему и који се често помињу у песмама, ма да исте не одговарају историјским фактима. Да наведемо ради примера из познате песме „Деоба Јакшића“ оне стихове, што се на Срем односе:

... „Лијепо се браћа погодите,
(т. ј. Јакшић Дмитар и Јакшић Богдане)
„Очевину своју подјелише:

¹ Према томе неосновано је тврђење многих писаца да је владика Максим основао сремско владичанство. Исто тако нема поузданих доказа да је владика Максим био београдски митрополит.

¹ Ст. Новаковић, Последњи Бранковићи, стр. 79.

² И. Руварац, Стари Сланкамен, стр. 30.

³ Ово је имање раније припадало Лаврентију Илочком, в. Летописъ Србскій, књ. 88., стр. 175.

¹ Вук Ст. Караџић, Српске народне пјесме, књ. II, стр. 672.

израђене од јакних греда или греда и гвожђа и тако да је кубатура у истима стална и да се може само на захтев купца контролисати метром од гвожђа, које ће мере прегледати и жигосати одређени орган Управе.

Поред горње мере сваки продавац мора имати гвоздени метар од 2·00 м. дуж. за мерење количина дрва већих од 4 куб. м.

Није дозвољено трговцима на велико да продају дрва краћа од 1 м. дужине.

5. Препродавци дрва-продавци на комад или продавци струганих дрва, могу имати на своје стоваришту четири куб. м. највише, и то било од 1·00 м. дуж. — или у комаду од 0·25 м. Дрва од 1 м. дужине продаваће се на комад; дрва од 0·25 м. дуж. продаваће се на квадратан метар и то у нарочитом сандуку наслагана, да купац може дрва видети. Овај сандук имаће метар дуж. метар висине и 25 сантиметра дубине и биће без дна као сандуци за мерење песка. Сандук ће прегледати и жигосати полицијска власт, на захтев продавца или кад сама за потребно нађе;

6. Грађа дрвена продаваће се или на куб. метар, или на метар дужине комад, али мора бити уредно утесана у демензијама ако је четвртаста.

7. И за продају дрвене грађе одређена комисија прописује услове односно висине гомила дасака, летава и т. д. као и односно потребних шупа за смештај грађе, ако иста не лежи на отвореном плацу.

Од овога се изузимају трговци са дрвеном грађом, који држе исту у покривеним магацинима и шупама и противу којих не постоје никакве жалбе.

7. Како сура са дрвима, тако и гомила са грађом морају бити тако сложене да не буде никакве опасности ни за публику ни за раденике. Наредбе полицијске власти у овом погледу обавезне су и за продавце дрва и грађе.

8. Све дрваре које данас постоју, и нису на местима означене под тач. 2-ом ове наредбе, имају се иселити најдаље до 1 маја идуће године, ако до тога рока не распродају дрва на стоваришту.

9. И за продају каменог угља и брикета вреди ова наредба Управе односно стоваришта, с тим да стоваришта могу бити и у вароши, али по одобрењу Управе.

10. Да купци не би дангубили зими и зебли на хладном времену, чекајући док се купљена дрва сложе, продавац је дужан имати на стоваришту увек и у довољној количини сложених дрва на један, два и четири метара, по мери означеној у 4-тој тачки ове наредбе, без већих и приметних шупљина између појединих облица и це паница.

11. Ко се окрепи о ову наредбу казниће се новчано од 10 до 150 динара, или затвором од 1 до 20 дана; а ако се дрваре не иселе на места означена по тач. 2 до остављеног рока по т. 8. ове наредбе, поред казне забраниће се радња и о трошку сопственика иселити.

Наредба ова важи од дана објаве у „Српским Новинима“ и тада престаје важити наредба суда општине гр. Београда од 16. октобра 1902 год. КБр. 69, коју је одобрила Управа од 21. истог месеца године Бр. 30101 и т. 18 наредбе Управе од 26. јуна пр. год. Бр. 18924.

№ 35078

26. новембра 1903 г.

Београд

Управник Београда,
М. Церовић

РАД ОДБОРА ОПШТИНСКОГ

РЕДОВНИ САСТАНАК
4. Новембра 1903 г.

Председавао председник београдске општине г. Кошта Д. Главнић. Од одборника били: г. г. Д. Ђ. Миловановић,

Тома Цинцар-Јанковић, А. Шток, Милован Миленковић, Мих. М. Ђорђевић, Јов. Смедеревац, Милан Димић, Милош Валожич, М. А. Павловић, Др. Ј. Ђурић, М. Клидис, А. Ј. Аксентијевић, М. Капетановић, Петар Новаковић, Дамњан Стојковић, М. О. Петровић, М. Штрбић, Лазар М. Мастић, Д. Тадић, Р. Драговић, С. Азријел.

Деловођ, Марко Новаковић.

— Свршетак —

XIV

По прочитању решења судског АБр. 10566, о одређеној цени хлеба, — одбор је примио с одобравањем к знању ово решење суда.

XV

Председник извештава одбор, да је Државни Савет решењем својим од 21. пр. мес. Бр. 6804, одобрио решење Министра Грађевина од 9. новембра пр. год., којим је оснажена процена општинског земљишта уступљеног Ђоки Атанацковићу.

По саслушању односних акта и решења саветског АБр. 10600, — одбор је примио к знању с одобравањем ово решење саветско, с тим да се г. Атанацковић позове да положи општинској каси процењену вредност.

XVI

По прочитању извешћа ужег одбора АБр. 10609, одређеног за ступање у споразум и погодбу с Гавром Сабовљевићем, о уступању му општинског земљишта, да се није могло споразумети и погодити са Сабовљевићем, — одбор је решио:

Да се овај предмет упути грађевинском одбору на закони поступак.

XVII

По прочитању извешћа ужег одбора, АБр. 10801, одређеног за ступање у споразум и погодбу са Атанасијем Георгијевићем о експропријацији његовог имања, да се није могао погодити с г. Георгијевићем, — одбор је решио:

Да се овај предмет упути грађевинском одбору на закони поступак.

XVIII

На предлог општинског суда, — одбор је решио:

„Дмитар узме земљу Каравлашку,
„Каравлашку и Карабогданску,
„И сав Банат до воде Дунава;
„Богдан узме Сријем земљу равну,
„Сријем земљу и равно Посавље
„И Србију до Ужица града“, и т. д.¹

Смрт деспота Јована Бранковића лепо је и живо описана у песми „Смрт Јована Деспотовића“.² По тој песми на смрт болни деспот Јован шаље „коње и интове“ манастиру Крушедолу да јави Максиму владици, да му се самртни час приближује. Тако исто шаље у Беркасово, по мајку Анђелију, али не да јој се каже шта је у ствари, него да јој се однесе поздравље да се Јован на војску опрема и то преко мора за девет година, па је зове да га благослови. Мајка Анђелија, и не слутећи шта је чека, полази сину. Ну

„Кад су били близу Купинова,
Око двора слуге гологлаве,
А пуштени коњи по ливади
Без седала и без покриваца,
Нит' се чују бубњи ни свирале,
Нит' се вију алаји барјаци“.

Кад је мајка Анђелија видела шта је у ствари, она је

Закукала кано кукарица;
Јао, Јово, моје ране грдне!
Што ће, Јово, Сријем земља равна?

¹ Вук Ст. Караџић, Српске народне пјесме, књ. II, стр. 626.

² Ibid., стр. 572.

Што ће, Јово, твоји бјели двори?
Што ће, Јово, твоји врани коњи,
Врани коњи и сиви соколи?
Што ће, Јово, твоје пусто благо!
Што ће, Јово, твоја вјерна љуба?
Што ће, Јово, твоја стара мајка?

Даље по песми, на ову заповест деспот Јован се буди и мртвачким гласом одговара:

„Сријем земља стећ' ће господара,
Ил' бољега, или ће горега...“

А по другој једној песми вели се да јој је одговорио:

„Ман' се, мајко, врага и градова
Чији л' нису, чији л' бити неће?!“

Ова је народна песма исказала верно ондашње стање српског господства у Срему. У одговору, који она меће у уста на смрт болноме деспоту, речи су господства које издише тада већ без надања; речи умора и малаксалости, које могу пасти на крају дуготрајне борбе, кад већ више нема никаква изгледа за спас.¹

Новог сремског деспота Ивана Бериславића први пут налазимо у споменицима са титулом српског деспота 1505. год.² Српски летописи не помињу ништа о овом сремском деспоту. То је јамачно из незадовољства и жалости што та титула није припала коме од јуначких и чувенијих Срба

¹ Ст. Новаковић, Последњи Бранковић, стр. 147.

² М. Месић, Племе Бериславића, Rad, VIII, 78.

(н. пр. браћа Јакшићи и др.) но припаде како веле „иноплеменику“. Шта више животописац владике Максима вели да је овај иноплеменик гонио заостале чланове породице Бранковића из њихове дедовине, и Максима (ранијег деспота Ђорђа) кад се из Влашке вратио није хтео ни у његов манастир да пусти.¹

И Бериславић је као ранији српски деспоти имао дужност да држи спремних 1000 коњаника, које би водио крају у помоћ.² Међу тим угарски краљ Владислав није се старао за обезбеђење јужне границе своје државе од Турака. У опште за владе краља Владислава Угарска је била немоћна за спољну акцију, јер се у држави појавише раздори. За његове владе деси се позната сељачка буна противу племића и владика, која се онако трагично свршила. Услед свега овог учесташе турски упади у Срем, а народ се поче расељавати у оближњу Бачку и Барању.

Гепхарди, помињући честе турске упаде у Срем, вели да је „Erbherzog von Sirmien“ *Ловро Илочки* (син Николе Илоч-

¹ . . . оуки, приходитъ иноплеменикъ къ домъ ихъ и отъчестко, иноплеменикъ же онъ изгонитъ ихъ. Влажанны же Мазимъ къзмъ мошти отца и брата своѣго и матиръ, приходитъ Радъаѡ, стратилатъ влашкомъ“, в. Глазник, књ. XI, стр. 125.

² М. Месић, Rad, VIII, 79.

Одобрава се општинском суду да може у овој години поред суме буџетом одобрене утрошити на дневнице грађев. одбора још суму у хиљаду пет стотина динара. Издавак да падне на терет општинске готовине по добивеном зато надлежном одобрењу.

XIX

По прочитању молбе грађана улице Которске АБр. 10506, — одбор је решио:

Да се грађанима улице Которске, на средокраћи ове улице подигне јавна чесма о њиховом трошку.

XX

По прочитању молбе грађана улице поп Лукине, ГБр. 4162, да каналишу исту улицу о своје трошку, — одбор је решио:

Да се молиоцима одобри, да о своје трошку каналишу улицу поп Лукину, но под условима, под којим је одобрено и грађанима улице Космајске и Топличин венац.

XXI

По прочитању понуде Николе З. Поповића и извешћа ужег одбора АБр. 10538, да општина бесплатно прими зграду Браће Поповића, коју су они подигли за смештај пумпе за припрему воде из Саве и којом се пумпом нису могли користити, с тога моле да им се никаква кирија не тражи за земљиште општинско којим се они нису могли ни користити, — одбор је решио:

Да се усвоји понуда Браће Поповића и зграда коју су подигли на општ. земљишту у бари Венецији прими у општинску својину не тражећи од Браће Поповића никакву кирију за употребљено општинско земљиште на коме је ова зграда.

XXII

Председник извештава одбор, да је Безимено Друштво Трамваја града Београда усвојило тарифу, коју је одбор предложио, да на

ког) био шта више потајни савезник турски, и узимао откуп од сваког Турчина који би нападао у њему поверену област. Најзад, вели, доби краљ Владислав моћ да умири ове нереди на граници. Он не само да уништи ове међусобице но и Ловру Илочком одузе његово достојанство и добра (1495. г.) а херцештво Срем уједини опет са осталим краљевским земљама.¹

Иштванфи, угарски историк из XVI. века казује да је Ловро (за кога вели да је био врло моћан војвода, имајући под собом многе градове и земље) био члан неке завере (заједно са Киш-Хорватом и Бериславићем) противу краља Владислава II. Када је ради тога био позван на левочки сабор, он не хтеде доћи, него поубија краљеве људе, који беху дошли да купе порезу. Због тога краљ пошаље неког Драгића с војском противу њега. Драгић освоји Ловрин град Вуковар а за тим после десетодневне опсаде и Илок, при чем Ловро утекне а град са великим пленом заузе Драгић. Ловро Илочки касније на молбу своје старе матере доби опет од краља неке своје градове, па је у Илоку живео све до своје смрти 1526. год.²

По смрти сремског деспота Ивана Бериславића помиње се у споменицима његов

прузи Тркалиште — Коларац, с прелазом на пругу у правцу Калимегдана буде цена од једне вожње десет пара динарских, но да билета при прелазу код Коларца с једне пруге на другу важи за пола сахата.

По саслушању тога одбор је решио:

Да тарифа Тркалиште Коларац, с прелазом на пругу у правцу Калимегдану и обратно буде од једне вожње десет пара динарских, но да карта у прелазу важи само за пола сата.

РЕДОВНИ САСТАНАК

11. Новембра 1903 г.

Председавао председник београдске општине г. Косте Д. Главинић; од одборника били г. г. Др. Милан Радовановић, Др. Марко Лeko, А. Ј. Аксентијевић, М. О. Петровић, Петар Новаковић, М. Штрбић, Р. Драговић, С. Азријел, Б. С. Живковић, Милан Димић, Јован Смедеревац, Никола И. Димитријевић, Дамјан Стојковић, Мих. М. Ђорђевић, Богоје Јовановић, Милован Миленковић, Д. Б. Миловановић, Д. Наумовић, А. Шток, М. Клидис, Коста Др. Ризнић.

Деловој, Марко Н. Новаковић.

I

Прочитан је записник одлука седнице држане 4 ов. мес. и примљен без измене.

II

По прочитању акта иследних власти АБр. 10730, 10729, 10845, 10749, 10786, 10785, 10784, 10846, 10799, 10744, 10798, 10745, и 10681 којима се траже уверења о владању и имовном стању извесних лица, — одбор је изјавио:

Да су му непознати: Јелена Сланкаменац, удова, Стојан Јовановић, столарски калфа, Катица Булић, служавка, Петар Јовановић, б. машиниста, Никола Тодоровић, месар, Милија Јанковић, келнер, Митар Ђорђевић, келнер, Мика Стојановић, свирач, Мита Ђорђевић, свирач, Марко Шоревећ, таљигаш, Јаков Поповић, пиљар и Милан Павловић, бравар; да су доброг владања и доброг имовног стања Аћим Бошковић, хлебар, Евица ж. Франца Мајера, Лазар Перчинлић, сензал, Иларнон Јакшић, обућар. Никола Јов. Протић пенз., Богосав

син *Стеван Бериславић* (1525. г.) као српски деспот,¹ пошто је по смрти деспота Ивана неко време место деспота српског било упражњено. Енгел, угарски историк, вели да угарски краљ није хтео по смрти Ивановој да поставља Србима деспота и тек се онда решио када је почела све већа опасност земљи да грози од султана Сулејмана.² Угарски је краљ тиме хтео да одушеви Србе на борбу с Турцима, као што је некад чинио краљ Матија; али је сада било већ касно, а нарочито и избор деспота у Стевану није био срећан, јер Стеван који је како летописци веле био „иноплеменик“ (Хрват) није имао довољно љубави и угледа код Срба, те их није могао ни одушевити за борбу, као што су то некад чинили деспоти из династије Бранковића.

*

По стању у ком се налазила Угарска у почетку XVI века могло се увидети да она неће бити дуга века. И доиста Угарска потпада под Турке још за владе сина Владислављевог, краља *Лудвика* (1516.—1526. год.).

Нико се у Угарској није старао да се обезбеде границе од Турака, ма да се предвиђао неизбежан одлучан сукоб с Тур-

Марјановић каф., Лазар Јовановић, берберин, Фердинанд Квирини, тапетар, Љубица Мих. Стефановића, учитеља, и Алекса Васић, кафеџија.

III

Председник износи одбору на мишљење молбу Езра Леви, који тражи уверење о породичном односу.

По саслушању те молбе СтБр. 4690, — одбор је изјавио мишљење:

Да се молиоцу може дати тражено уверење о породичном односу.

IV

По прочитању молбе Алексе Ђорђевића трг. који моли да му се уступи празан општински плац где су телалнице за стоваривање дрва и грађе, — одбор је решио:

Да се ова молба одбаца пошто би смећао пролазу кроз сокак који води старом гробљу, ако би молилац на томе плацу држао и продавао дрва.

V

По прочитању молбе пок. Косте Стаменковића да се ослободи плаћања за калдрму која је постављена пред његовим имањем у улици Немањиној пошто је пред његовим имањем већ постојала калдрма, — одбор је решио:

Да се маса пок. Косте Стаменковића ослободи од плаћања калдрме пред имањем масеним у улици Немањиној у суми од 448.99 динара. За ово ослобођење издејствовати надлежно одобрење.

VI

По прочитању молбе стараоца масе Милоша Обркнежевића АБр. 8955, да се његово земљиште експроприше, — одбор је решио:

Да ужи одбор, у који да уђу одборници Адолф Шток и Пера Новаковић с председником општине, ступи у споразум и погодбу са стараоцима масе Обркнежеви-

ском. У пограничним градовима према Турској као: Београду, Шапцу и др. било је врло мало војске. На Дунаву био је приличан број шајака, али се Угарска није ни о шајкашима довољно старала. Шајкаши су били Срби и Угри (Tasciani et Ungari). Главне шајкашке станице била су ова три сремска места: Земун, Сланкамен и Варадин.¹

Пред пад Срема под турску власт да бацимо летимичан поглед на Срем, те да видимо како је изгледао у XIV. и XV веку.

Срем је био тада на релативно доста великом ступњу културе. Имао је доста овећих градова, у којима је било доста становника. Пошто је преко Срема водио друм, који је везивао запад са европским истоком, то се и трговина кретала овим путем, те је отуда и у сремским градовима поступно напредовала трговина. У XII. и XIII веку водили су сремски градови живу посредничку трговину. Роба је вожена поменутиим друмом са запада на исток, долазила је дакле у сремске градове, који су се наравно умели користити за даље своје посредништво са истоком. Ова посредничка трговина касније опада, јер се у XIV веку у сремској трговини чини прекрет. Она тада прелази у дубровачке руке, који имањаху тада своју напредну колонију у Митро-

¹ Ludewig A. Gebhardi, Gesch. des Reichs Hungarn, књ. III, стр. 505.

² Arkiv za pov. jug. књ. IV, стр. 213.

¹ М. Месић, Pleme Berislavića, Rad VIII, стр. 88.

² Engel, Geschichte des Ung. Reichs, III, стр. 456.

¹ Ил. Руvaraц, Стари Сланкамен, стр. 28.

беће, но да погодба важи када је и одбор одобри.

VII

По прочитању молбе Луке Перишића адв. из Шапца АБр. 4440, да му се експроприше имање у улици Кнеза Лазара, — одбор је решио:

Да се за сада не експроприше ово имање, док се не приступи регулацији целе улице Кнеза Лазара.

VIII

Председник извештава одбор, да је суд још 9. маја ов. год. расписао конкурс за инжињера, помоћника управника водовода. Да се до одређеног рока на тај стечај нико није јавио. Да је се 9. пр. мес. јавио за помоћника управника водовода г. Светозар Гикић, нач. Мин. Грађевина у пенз. са потребним квалификацијама. Моли одбор да узме ову пријаву у решење.

По саслушању тога одбор је решио:

Да се распише нов конкурс за инжињера, помоћника, управника водовода.

IX

Председник извештава одбор, да је његов предходник дао пристанак да општина београдска поднесе трошак за израду канала, који ће одводити нечистоћу из нове државне болнице. Да је општинско грађевинско одељење изредило пројекат за овај канал и да на терет општине има пасти 9492·05 динара. Моли одбор да донесе решење по овој ствари.

По саслушању тога и довољном обавештењу; — одбор је решио:

Не одобрава се ванредни кредит у 9492·05 динара, колико би општина имала да да за израду канала, који би одводио нечистоћу из нове државне болнице, пошто одбор није ни дао свој пристанак да подиже канале већ је то дужност саме државе.

X

По прочитању акта АБр. 10173, која се односе на исплату таблица за називе и нумерисање улица, — одбор је решио:

вици, одакле се дубровачка трговина градала и по другим сремским градовима, као и у остале угарске крајеве.

Фридрих Вилхелм Таубе који је 1777. год. описао детаљно тадашње стање Славоније и Срема, вели да је Срем у средини XV. века имао десет пута више становника и места но у његово доба.¹

Земљорадња је у XV веку била доста развијена у Срему, чему је много допринело и само земљиште, које је необично родно, тако да Срем по међуречном положају и по родности можемо згодно назвати *Српском Месопотамијом*. Виноградарство је у Срему било такође на гласу. Фрушка Гора² била је још за Римљана засађена виновом лозом, која је овде лепо успевала, па је доцније ова врста привреде све више напредовала.

Према свему овоме појмићемо што Стеван Бродарић у почетку XVI века овако о Срему вели: „Блажени и најсрећнији предео сремски, не само вином у свему југу најславнији, него и са свима стварима за потребу људску провиђен. Чудна је тамо

Да се сума од седамнаест хиљада динара колико је раније исплаћено задрузи за подизање домаће индустрије расходује по општинским књигама, пошто је задруга изредила и више посла, него што је примила, а да се остатак у девет стотина педесет четири динара и 70 пара дин. колико се задрузи има исплатити још преко исплаћене суме исплати истој на терет општин. готовине по добивеном за то најлежном одобрењу.

НЕКОЛИКО ОПШТИНСКИХ УСТАНОВА НА ЗАПАДУ

БЕЛЕШКЕ

ЈЕДНОГ ОПШТИНСКОГ ЛЕКАРА

(НАСТАВАК)

(8)

Трећи би разлог био *народно-економски*. С једне стране уштеда у земљишту, на коме су сада гробља, а с друге стране штедња у присилним трошковима око сахране. Једна многољудна варош као што је Беч, имала је 1896 год. под гробљем 1,799.840 кв. метара; вредност те земље изнашала је онда преко 5 милијона круна. Гробљиште једне тако велике вароши мора бити веома удаљено од саме вароши, па зато и донос мртвих мора бити скупи и за појединца и за општину. А од старина укореењено посеђивање гробова коштаће заостале чланове породице све више и више. Најјевтинија сахрана стајала је бечку општину године 1894 нешто више од 7 круна, док би је са установљењем крематорије стајало само 1 круну и 8 потура. Укопавање у земљу једне сиротинске лешине стаје варош Берлин 9 марака, докле варош Париз троши на једну лешину при спаљивању само 2·40 марке. Из овога се види, колико поједине општине могу да уштеде и у земљишту и у материјалном расходу,

места милина, чудна земље плодност, невероватна поднебља умереност“.¹

Што се тиче величине средњевековног Срема, као што смо раније поменули, био је нешто мањи но данашњи. Мањи је био у толико, што му је западна граница била помакнута више на исток но данас. Западна сремска граница ишла је линијом, коју би од Илока повукли на југ до ушћа реке Босуца у Саву.² Вуковар, који сада спада под сремску жупанију, за доба средњевековне угарске државе није дакле спадао под сремску жупанију. Вуковар је образовао тада засебну жупанију, која је спадала под војводину или бановину Славонију која је то име „Славонија“ добила у половини XIII века.³

*

Султан Сулејман II. Велики пошто је оснажио своју државу са других страна, реши се да нападне на Угарску и да је освоји. У пролеће год. 1521. крене се султан из Цариграда с великом војском. Једно одељење војске посла на Београд, а сâм са осталом војском пође на Шабац. Он освоји Шабац и сагради на Сави мост,

кад би увеле опште спаљивање бар својих сиротих становника.

Напред смо споменули *пећи за спаљивање*. Њих има више конструкција. Најстарија је талијанска — систем *Горина*, и она је намештена осим у Италији још и у париском гробљу перлапеском, у коме се налази још једна пећ новијега система *Фридриха Сименса*. У Горинијевој пећи пламен је лизао преко унесене лешине, докле код Сименса пламен никако не долази до тела. Унутрашњост ових пећи на жалост нисмо могли видети, јер је за улазак било потребно извадити раније улазнице у општинском дому. Међу тим у *Цириху* разгледали смо детаљно целу пећ. На новом циришком гробљу уздиже се лепа зградаца у виду капеле. То је пространа сала са озиданом пећи у средини, а пред пећи налази се постоље, на које се спушта мртвачки сандук. После црквене церемоније навлачи се над сандуком гвоздени оклоп, и он служи за пренос сандука са постоља у пећ. Оклоп се за тим повлачи са сандуком у пећ, која се предходно загреје до 1000° С. На полеђини пећи направљен је један прозорчић, кроз који се може гледати у пећ и ту још последњи пут видети милог покојника. Докле се у Цириху пећ налази у истој висини као и под капеле, дотле је у *Готи* пећ смештена у подруму и та се Сименсова конструкција показала као најлепша и најпрактичнија. У Готи су подигнуте на гробљу две симетричне кућице, прва за гробаре и баштоване а друга за смештај пећи за спаљивање, а између њих је укусно намештен колумбаријум са водоском у средини. У капели се само види постоље, на који се положи сандук а за тим свршују потребни обреди. На последње „вјечнаја“ понире сандук тихо и величанствено у земљу, баш исто онако, као кад се сахрањује у земљу. Кад стигне сандук на под подрума, намешта се сам на удешене точкове, који га покрену и механизмом уносе у зажарену пећ. И овде није

преко кога пређе с војском у Срем. Тада су не само Београд но и сви посавски и подунавски градови у Срему пали и пострадали од Турака. „Скрб и туга зали Срем земљу“. Тада су Турци јурили као бесни по Срему и сва места, села, градове и цркве разорише. Ево шта вели наш летописац о том: „Къ лѣто 7029 (т. ј. 1521.) паде соултанъ Соулманъ на рѣкоу Сакоу съ множьствомъ Изманлани, и прехождашоу рѣкоу Сакоу тако же по соуху сирѣчь по мостоу на онъ полъ Срѣма, ини же къ корактахъ приплоуше, тако же не би моштно ни рѣкамъ темъ сильнимъ Изманлани оудржати, кеѣ преко ние прѣгъе сила Тоурьска, еже Оугри нмѣше надеждоу на тие силние рѣкы, глаголю Сакоу и Доунакъ, и овѣстоупише отъ късоуду слакнын и дикьни градъ Бѣльградъ и нине открьстниие градоке, и лѣтѣху такоже крилатиие змиие села и градоке палиште. Олѣ чоудо! Тѣгда такокоје скрѣкы земли тон нмоушти, и къ тон земли Срѣма, глаголю дикьна, лѣпа и оукрашена мѣста и села запоустѣше, црѣкѣ и градоке разорише, а слакнын градъ Бѣльградъ неколикоу Оугри прѣддоше Изманлтаномъ, кьнидоше къ нь агареньска чѣда, клети Тоурьци, мѣсца акоуста ки. дѣнь. А госпощда Юлена кыкышам деспотица и неколикоу остали слакнын градъ Коупиниикъ и даде се къгъсткоу прѣко рѣке Доунака къ кьноутрьноу Оугрию, а слакноу и дикьноу землю деспотокоу Тоурьци поплѣнише и лѣпи

¹ Friedrich Wilhelm von Taube, Slavonien und Syrmien књ. III, стр. 58.

² За ну Вранчић, који је пропутовао Сремом 1553. год. вели: „Mons Almus, nostris Fruška Gora appellatus, vino singulari notus est, cujus vitem Probus imperator ex Italia adlatam plantasse dicitur.“

¹ Arkiv za pov. jug., књ. IV, стр. 204.

² Friedrich Wilhelm von Taube, Slavonien und Syrmien, III, стр. 50.

³ V. Klaić, Vienac, год. 1886., стр. 676.

пећ зажарена услед пламена, већ због веома топлог ваздуха, који се у другој пећи ужурује ватром а још јаче жари довођењем спољнега ваздуха по једној нарочито направљеној лули.

Ни на једном месту, ни у Готи ни у Цириху не бејасмо срећни, да присуствујемо кремацији.

А ево како проф. *Гошелредер* то описује:

„Од усијане струје прво погођени лични делови се угаре брзо, кожа с главе скупља се за време брзог сагоревања преко потиљаче у светлом пламену. Мишића са горњих удова нестаје брзо; удови и цело тело покрећу се у наоколо, за то се код Сименса притврђује леш фином жицом за под, да би се спречило превремено пропадање удова у отворе за пепео. Као год и велике друге кости горњих удова, тако исто и кости руке и прстију ослобађају се брзо својих веза, калцинирају а меки им делови сагоревају. Од костију главе прво калцинирају чеоњаче, јер су највише изложене ваздушној струји. Плућа и срце одуширу се доста дуго као црне угљене масе. Слезина и јетра одуширу се још јаче. Спаљивање кошчаних делова у опште иде одозго на ниже; прво се претварају у пепео горњи удови, па онда карличне кости, на послетку доњи удови. Најистакнутији делови чела и лица, горња и доња вилица са брадом прелазе у пепео, пошто се из својих шавова раздвоје. Доња вилица раздваја се у десну и леву половину. Зуби у својим алвеолама држе се дуго. При распадању лобање и при пропадању кроз роштиљ испадају зуби и већином се поломе. Мозак се врло дуго неда, ако није секција вршена. Пошто се шавови раздвоје, и пошто нестане потиљаче и обеју темењача, види се мозак као црна угљена маса са јасно израженим вијугама. Али после тога сагоре постепено почев од базиса.“

Циришку пећ подигли су одушевљени људи овако: неколицина главних покретача

растурише 1864 год. проглас на народ и позваше га на јавни скуп. На скупу саставилише „друштво за модерно спаљивање мртваца“ и већ 1876 израдише код циришке кантоналне власти допушћење за *факултативно спаљивање мртваца*. Ова се новина све више одомаћивала у кантону, тако да год. 1885 градски савет у Цириху признаде је за своју установу и даде јој на гробљу бесплатно земљиште за зидање варошке крематорије. Модерна пећ беше назидаана 1890 год. и од тог доба се непрестано спаљују сви *циришки грађани*. За њих је цена бесплатна, док остали из других кантона плаћају 100 франака за једно спаљивање. Пећи регулира само један лојач, и за једно спаљивање му треба 10 центата угља јер мора пећ загрејати бар 5 часова пред сахраном.

Године 1865 основали су и бечки одушевљени људи друштво „Пламен“, друштво пријатеља модерног спаљивања. Они ставише себи у задатак, да уведу *законоуредбене спаљивања*. Чланови са по 100, 200 и 600 круна улажу у фонд за куповање земљишта и подизање пећи. Редовни пак чланови са по 4 круне годишњег улога граде покретно имање, које се тропи на одржавање друштвеног локала и листа „Феникса“ који бесплатно добијају сви чланови. До данас ово бечко друштво не доби законе дозволе о подизању пећи. Међу тим оно није клонуло у своме раду; оно је ступило у везу са немачким сличним друштвима и подвезало уговор са готском крематоријом, да ова прима и спаљује чланове друштва „Пламена.“ По том уговору пренос једне лешине из Беча у Готу, тамошње спаљивање, путовање пратиоца и његова дангуба, земљана ваза, у којој се враћају човечји остаци, све то стаје 818 круна и 62 потуре. Издаци у Готи износе само 90 марака. Сви припадници ове установе морају својеручно писмено уручити друштву у виду „последње воље“ којом се овлашћује друштво да по смрти одмах

може располагати њиховим телом а у цели модерног спаљивања. Још је ово друштво израдило својим члановима олакшице код берлинског осигуравајућег друштва „Викторије“, које прима осигурања на случај смрти а за покриће издатака око спаљивања. Тако је и средњега стања човек у могућности, да за мали новац буде сигуран, да ће му друштво извршити његову последњу вољу.

*

У нас Срба још није било покрета за модерно спаљивање. Може се и помислити, да није ни било одушевљених људи за то. То не стоји у истини. *Нисмо ми први*, што се занимамо овом ствари, и што отворено пристајемо уз њу. У тишини су се и други занимали истим мислима, и били решени да своје тело по смрти предаду модерноме огњу.

Између многих пријатеља ове корисне новине, поменућемо само једнога. То је наш овенчани песник, честита старина, отац српске дечје књиге *чика-Јова — Змај*. У трима песмицама из *булића-увеока* опева наш песник спалиште, а у једној оставља и своју последњу жељу пријатељима и околини својој.

При спуштању његове верне љубе у хладни гроб, буне му се сви осећаји против закопања, па у болу овако запева:

Само у гроб, у гроб не!

Ох, што нисмо сада онде
Где је „дивљи“ обичај:
Место гроба кроз домачу
Јурне пламен, сине сјај.
Ја бих смело потпалио
Тај жртвеник, одар њен,
Да трулежу, да гвиежу
Отмем плен.

А из ове се песме јасно увиђа глединте песниково и његова жеља, да се спали после смрти:

Градъ Коупиникъ разорише мѣсца сѣптемьбрнаго дѣнь.¹

Народ је бежао из Срема у друге крајеве, већином у Барању и на север све до близу Будима, да спасе живот од Турака, па међу тим бегунцима била је и деспотица Јелена, која „*неколико остаци салкњини градъ Коупиникъ и даде се вѣгѣстку*“ те како вели Пејачевић, „*cum liberis, familia omni, magnatibus, nobilibusque, quos in comitatu habuit, Sirmio excessit, et ad fratrem Jak-sich in Hungariam ex fuga se recepit.*“² У ово доба пређе у Барању и јуначки Павле Бакић са својом браћом, које, како вели поп Ђурђе Сремац, краљ Лудвик лепо прими и обдари.³

У писму, које је султан послао Дубровчанима, вели се да је његова војска пала и опустошила ове градове: Беркасово, Митровицу, Купиник, Барић, Земун, Сланкамен и Карловце.⁴

¹ Љ. Стојановић, Српски летописи, Гласник, LIII, стр. 107.

² Franc. Hav. El. B. de Pejacsevich, Victoria Serviae, стр. 372.

³ Georgii Sirmiensis epistola de perdicione regni Hungarorum, кн. XXXIV, стр. 115.

⁴ И. Руварац, Стари Сланкамен, стр. 31. — Ткачић неоправдано вели да су Турци заузели Срем „*po izdajstvu Srba*“ (Нв. Ров., 102.). За пад Срема, по нашем мишљењу, крива је Угарска, што се није старала да боље утврди и обезбеди своје пограничне градове према Турској но их је оставила више само себи.

Док је овако Срем опустошен, угарска властела продужила је и даље свој угодан живот и међусобне размирице и ништа није хтела да предузима противу Турака.¹

Још од ове године, 1521., можемо рећи да је Срем потпао под турску власт. Та нам година представља свршетак борбе српскога народа с турским освајачем српских земаља. Борба српских деспота и јужно-угарске властеле, која се свршила падом Београда и Срема 1521. г., чиме је освојење српских земаља довршено, само је последњи чин оне велике борбе, којој је први чин равно пре 150 година свршен на Чрномену (на Марици) 1371. г. Краљ Вукашин и његов брат Угљеша ту су започели судбоносну српску борбу с Турцима а последњи титуларни деспоти Бранковићи у Срему отишли су с овог света као последњи представници те мисли и те борбе.

До 1521. г. био је Београд мета свима турским напорима, а од те године за мету се истиче Будим а доцније Беч и бојно поље из српских земаља преноси се на север, у Угарску и Аустрију.

Није се дуго чекало на последице немарљивог и непатриотског рада угарске вла-

стеле. После пет година (1526 г.) пође силни цар Сулејман II. са великом турском војском (200.000) преко Срема са намером да освоји целу Угарску. Уз пут дође и опседне (28. јуна 1526. г.) тврђаву Варадин. Овај се град 12 дана јуначки бранио и Турци су при опсади овога сремског града изгубили 1150 војника.¹ Освојивши после дуже опсаде овај град, у ком су 500 бранилаца посекали, продру дубље у Угарску и у одсудном боју на *Мухачком пољу* Маџари буду до ноге потучени, па ту погibe и њихов краљ Лудвик II, а Маџарска поста плен турски.

V

Срем под турском влашћу (од 1526.—1699.—1718. год.)

„Пометала Маргита њевојка,
„У Сријему по Сланом Камену
„Рано шета, танко поцијева,
„А у пјесми кунијаше Рајка:
„Бог т' убио, војевода Рајко!
„Чим ти наста на Сријем војвода,
„Тако нама Турци додијаше;
„А док бјеше војевода Мирко,
„Ми Турчина није не чујасмо
„А камо ли очима виђасмо; —
(Бук, III, 52).

Са годином 1526. настаје турска влада у Срему, која је трајала скоро два столећа.

¹ J. Hammer, Geschichte des Osmanischen Reiches, II. Band, стр. 50 (По Сулејманову дневнику).

¹ „... man wollte nichts gegen die Türken unternehmen,“ Dr. A. Huber, Gesch. III, 523. — Рајић по Иштванџију вели да је краљ угарски у ово доба био послао једну војску под палатином Баторијем, која је потукла „Балибега“ у Срему, што је Турке још више огорчило.

Гроб је трулеж, — он не уме
Брзо пеп'о стварат', —
Ту смо близу, кад ће мртве
Живи огањ згарат!
Ако тада будем им'о
Живих пријатеља
Сетиће се мојих тијо
Прошаних жеља,
Ломачу ће разбуктати
Да гори поштено.
Сагореће тело моје
Сагорет' и њено.

То би била (жеља) последња ми
Верујте не мала;
А добрима пријатељ'ма
Напред велит: Хвала.

Ох велики песнице, прослављај тихо
твојих седамдесет година, што их тако креп-
ко носити на плећима својим, живи нам још
дуго и дуго на радости целокупне Срба-
дије Твоје су се жеље чуле и оне се неће
никад заборавити!

Народно купатило у Бечу

Од свију лених установа, које упо-
знасмо на Западу, мислимо да је најпотреб-
нија установа: подизање народних купатила,
особито у оним местима, поред којих не теку
реке које би се бар леги могле употребити
за купања. Купатила су преко потребна за
одржање чистоће човечијег тела, а чистоћа
је први захтев одржавања доброга здравља
у човечијем организму. За то паметни људи
свугде и подижу купатила, али како су то
свуд приватна својина, то су она и веома
скупа, дакле радницима и сиромашнијим
породицама са свим неприступачна. Овоме
недостатку прискочила је у помоћ општина
подизањем купатила, т. зв. народних ку-
патила, у којима сиромаш човек може ски-
нути сву нечистоћу са свога тела за јевтине
новце.

Пре десетину година подигла је оп-
штина бечка своје прво народно купатило
у Ђачкоме крају Јозефштату, а до сада је
ваљда сваки крај већ добио своје купатило.

Ово је доба тамно у историји свију
српских земаља, па дакле и у историји
Срема.

Као што је познато, султан је у сва-
кој освојеној области делио земље у спа-
хилуке. Док је турска царевина била снажна,
дотле је султан могао да обуздава самовољу
ових спахија и да у неколико олакшава
стање својих поданика. Доцније, кад тур-
ска држава поче да опада, јачала је тада
моћ турске властеле, која поче све више
да угњетава потчињене народе.

Турска је била подељена у админи-
стративном погледу на вилајете, којима су
управљали беглер-бези. Вилајети су се даље
делили на санџаке, којима су управљали
паше. За турско доба у Срему је био
Илок важно место, јер је у њему седео
паша сремског санџака.

У прво доба, док је турска царевина
била моћна и централна власт јача, пот-
чињеним хришћанским народима није било
стање много горе, но што је било под јед-
новерном феудалном властелом средњега
века. Сељаци су и пређе као и сада да-
вали десетак и ишли на кулук. Дажбине
и терети остали су готово исти, само су
се господари били променили. Па ипак
српски народ је жалио, како свуда, тако
и у Срему за својом средњевековном вла-
стелом и владоцима, јер је у пропасти

То су вам двоспратне кућице, где се
у партеру налази чекаоница и каса, а ту
је и стан послужитељев и одаје за сушење
рубља; на првом спрату је одељење за
мушке, а на другом одељење за женске.
Мушко одељење има још и одељак за децу.

Купатило ради сваки дан: пре подне,
од 7—9 зими, од 5—9 лети, суботом ради
до подне, недељом само пре подне, иначе
преко недеље ради још од 2 сата па до
9 у вече.

При улазу у купатило добија сваки
посетилац прописно рубље и кључ од ор-
манчића, који су сви нумерисани. Рубље
се састоји код мушких из кецеље и чар-
шава, а код женских из кошуље и чаршава
за брисање. Сваки кључ закључава свој
орманчић, али га сам не може и одкључати;
за то је потребан да дође и служитељ са
својим општим кључем да одкључа браву.
Ово је удешено с тога, да би се стало на
пут многим покрајама, које су се у прво
време појавиле у купатилу. Орманчићи су
поређани поред зидова, а и попречке у
дворани за свлачење. У мушком одељењу
има их преко осамдесет.

Из дворане за свлачење улази се у ве-
лику дворану за купање. Купа се само
под душевицама, и то их има хладних и то-
плих. У јозефштатском купатилу има у му-
шком одељењу 20 топлих и 5 хладних ду-
шева. Заједничка лула спроводи воду по
целом купатилу. Поред зидова а и средином
дворане постављена су од цемента озидане
као неке преграде, и оне деле дворану у
кабине, које су наравно према унутраш-
њости отворене. Над сваком кабином ин-
сталиран је по један душ, и под њим се
посетилац може лепо насапунити и опрати,
па онда прећи под хладан, где се може
испирати, а ако је летња жега баш лепо
расхладити.

Бављење у купатилу не сме више тра-
јати од пола сата. Без кецеље је забра-
њено шетати по купатилу, исто тако за-
брањује се скакање, викање и трчање по

купатилу, у опште све је забрањено, што
би другима могло сметати.

Али најглавније у овом купатилу је то,
да су цене купању тако ниске, да их може
поднети и најсиромашнији. Једно купање
стаје само 10 потура или наших 10 пара
дин.; комадић сапуна, довољан да се цело
тело насапунити, стаје на каси само 2 потуре
или паре динарске. Због овакве јевтине
цене и прозвата су ова купатила: народна
купатила. Рано у јутру и доцне у вече
долазе људи — радници на купање, преко
дана по неки грађанин; пред подне, или
после подне или лети рано у јутру ђаци
су стални гости овога купатила. У женско
одељење долазе пре подне и отменије даме,
после подне жена и деца радничка, а су-
ботом је препуно купатило куварица и остале
служинчади.

Овако ниска цена допушта и најсиро-
машнијима, да посећују купатило, те би се
установом оваквих купатила, кад би се у
нас створила, а нарочито кад би се ство-
рила у местима без текуће воде, испунила
једна од општинских најпречих дужности,
а учинио огроман корак у побољшању на-
родног здравља у опште.

Стотину прилика је до данас пропу-
штено, да се ма и једно купатило сагради.
Стотину задужбина и поклона учинила је
наша општина, па од тога нико не виде
користи. Надајмо се, да је доба расипања
већ свуда прошло; свака пара и државна
и општинска, која се од сада буде издала,
мора доносити достојан интерес и после
неког времена чак и себе преплаћивати.

До године нам иде прослава стогодиш-
њице устанка; зар не би згодно било, том
приликом подићи два народна купатила на
Савинцу и у Палилули, о скупљеном трошку
родољубивих људи тих крајева, а које би
наравно и општина београдска и у плацу
а и у новцу мало потпомогла.

Београђани тих крајева имају реч.

њиховој гледао пронаст своје народне славе
и поноса.

Поменусмо у зачељу овог одсека речи
Маргите девојке (можда сестре браће Јак-
шића), која, у име српског народа у Срему,
куне „војводу Рајка“ што Турци владају
у Срему. Војвода Рајко брани се овим
речима:

„Селе моја, Маргита девојко,
Немој клећи војводу Рајка,
Шта ће коме учинити Рајко?
Шта ће себи, шта ли ће Сријему?
А шта ли ће у Ср'јему Турцима?“

Да би своју немоћ објаснио, Рајко вој-
вода ређа све српске и друге хришћанске
војводе из XIV. и XV. века и то као да
су сви скоро и у једно време живели и
радили. Ово ређање јесте потпуно у духу
који је владао у српском народу и у окол-
ним народима пред косовском битком, јер
се у овом ређању не зна толико за монар-
хичко јединство колико за господу и вој-
воде, и не прави се никаква разлика између
цара и краља и војводе, који се сви спо-
мињу као феудални господари сваки у свом
граду и области. Народна нам песма дакле
представља оно српско доба, у ком је влас-
тела имала већу власт од владоца, а др-
жава се српска баш за то и распала, што
у њој није било средишне везе и држав-
ног јединства.

Кад је Рајко свршио ређање српских
и хришћанских војвода удара се пожем у
срце и пада мртав а Маргита девојка чини
то исто, пошто је изговорила ове речи:

„Браћо моја, српске војводе,
Како бисте, како преминусте,
А како ли робље остависте:
Робље ваше све турско подножје
Намастири турске потпрдице!“

По класичности певања и лепоти тра-
гичне своје слике, ова је песма најлепши
епилог српској средњевековној епопеји.¹

*

Кад је на немачки престо сео Ферди-
нанд I. постаде Аустрија наследница угар-
ске круне, јер је Фердинанд по брачном
уговору имао да наследи Лудвика II, по-
следњег самосталног угарског краља. По
томе брачном уговору Аустрија је имала
да припадне Мађарској, ако јој изумре
хабсбуршка династија, а Мађарска Аустрији
ако јој изумре пољска династија. Како се
ово последње десило (смрћу Лудвика II.
на Мухачком пољу 1526. г.) то Мађарска
припаде Аустрији. Од тога се доба датира
државни савез Аустрије са Мађарском.
Међу тим Фердинанд I. није могао заузети
целу Мађарску, јер му се успротиви Јован
Запоља, који оцепи од Мађарске Ердељ.

¹ Ст. Новаковић, Последњи Бранковић, стр. 149.

О Б Ј А В А

На дан 13 децембра тек. год. од 2 до 5 сати после подне држаће се у канцеларији економног одељења суда општинског јавна усмена лицитација за издавање под закуп месарског плаца бр. VII на Краљевом тргу с горње стране.

Кауција је 200 динара у готовом новцу или у срп. држ. хартијама од вредности за српске грађане а страни поданици полажу дуплу кауцију и то само у готовом новцу.

Ближи услови могу се видети у поменутој канцеларији сваког радног дана за време канцелариско а празником од 9 па до 11 сати пре подне.

Од суда општине београдске 25. новембра 1903 год. АБр. 11100, у Београду.

О Б Ј А В А

На дан 12 децембра тек. год. од 2 до 5 сати после подне држаће се у канцеларији економног одељења суда општинског јавна усмена лицитација за израду мртвачких сандука за сарану умрлих сиротних лица.

Кауција је 200 динара у готовом новцу или у срп. држав. хартијама од вредности за српске грађане, а страни поданици полажу дуплу кауцију и то само у готовом новцу.

Ближи услови могу се видети у поменутој канцеларији сваког радног дана за време канцелариско а празником од 9 па до 11 сати пре подне.

Од суда општине београдске 25. новембра 1903 год. АБр. 11667, у Београду.

На овај начин Маџарска поред спољне несреће поста поцриште и унутрашњих раздора. Поједини великаши били су подељени у странке и борили се једни с другим. Међу великашима који су били уз Фердинанда помиње се и последњи српски титуларни деспот Стеван Бериславић, који је преживео мухачку погибију, те се у ово време помиње као присталица удовице погинулог последњег угарског краља Лудвика и њена брата Фердинанда. После овог догађаја нема у споменицама о Стевану никаква трага.¹

Међу Србима у Угарској јавља се у ово време један одважан човек, који је говорио да је рођак деспотици Ангелини и да се зове Јован Црнојевић. Срби, које придоби за себе назваше га *царем Јованом* а Маџари га зваху Јован Црни (јер је био црна лика). Јован је говорио да је дошао да ослободи Банат и Срем од Турака и маџарских спахија.² Имао је са собом око 12000 српских војника и с њима је био у прво време уз ердељског војводу Јована Запољу, који се круниса за маџарског краља а доцније га придоби аустријски војвода Фердинанд, такмац Запољин, те тако Јован дође са Запољом у сукоб. Код

¹ М. Месић, *Pléme Berislavića*, Rad VIII, стр. 89.

² Georgii Sirmienensis, *epistola de perdicione regni Hungarorum*, књ. XLIX, стр. 160.

О Б Ј А В А

Пошто на расписаној лицитацији за издавање под закуп општинског подрума — леденице — код Текије на Краљевом тргу, на дан 17 Новембра текуће године није било лицитаната, то ће се за издавање под закуп овог општинског добра поново држати јавна усмена лицитација на дан 15 децембра тек. год. од 2 па до 5 сати после подне.

Лицитација ова држаће се у канцеларији економног одељења суда општинског.

Кауција је 100 динара у готовом новцу или у срп. држав. хартијама од вредности.

Ближи услови могу се видети у поменутој канцеларији сваког радног дана за време канцелариско а празником од 9 до 11 сати пре подне.

Од суда општине београдске 28 новембра 1903 год. АБр. 11737, у Београду.

Н А Р Е Д Б А

Према измењеном §. 326 кривичног законика за случајеве које ни тим ни другим којим специјалним законом нису предвиђени нити је за њих казна прописана — моћи ће месна полицијска власт издавати наредбе и на тај начин одређивати казну од 10 до 150 динара или од једног до 20 дана затвора за лица која би радила противно таквим наредбама.

Поред осталог, ове наредбе могу се односити и на уредност и угодност јавног саобраћаја на друмовима, путовима, улицама и у опште јавним местима.

Како безимено друштво трамваји града Београда и безимено друштво за осветљење Београда готово сваким даном, извршујући поједине своје радове по улицама и јавним местима, разваљују тротоаре и калдрму, па их одмах по свршеном послу не доведе

Сегедина Јован је потукао једну Запољину војску али у другом сукобу буде побеђен и склони се рањен у једно село где га један Запољин војвода убије и главу његову пошље у Будим. Остатак српске војске оде Дунавом на шајкама краљу Фердинанду.

За време борбе са Турцима браћа Бакићи су за дуже време бранили Срем од Турака, а кад се више не могоше одолевати Турцима они са многим Србима повукоше се из Срема даље на север у Барању, коју јуначки бранише све до смрти јуначког Павла Бакића (1537. г.). Кад Турци заузму и Барању Срби се повуку још даље на север одакле су многи Дунавом као *шајкаши* ратовали.

Маџарска је као што смо поменули била у ово доба подељена на три дела: Ердељ је био вазална војводина Турској; средња Маџарска, са седиштем у Будиму, била је под Турском а само је северна Маџарска стајала под Аустријом. Због Маџарске дошла је сада Аустрија у сукоб с Турском.

Као савезник Јована Запоље крене се 1529. год, султан Сулејман II. с великом војском и преко Срема дође пред Будим, који освоји, па се крене на Беч, те га опседне. Неко време стајао је Сулејман II. под Бечом, па се поврати, бојећи се рђа-

у првобитно стање, већ их дуже време остављају неоправљене или их не оправљају како треба те на тај начин ометају уредност и угодност јавног уличног саобраћаја, — то суд београдске општине на основу чл. 89 и 92 закона о општинама и § 326 кривичног законика

Наређује:

Управама поменутих друштава, да у будуће кад год тротоаре и калдрму разваљују ради извршења својих радова, одмах доводе по свршеном послу у првобитно стање.

Не буду ли Управе поменутих друштава поступале по овој наредби општинског суда биће кажњене са 50—150 динара новчано поред тога што ће општински суд силом своје власти на рачун и одговорност друштва доводити разваљене тротоаре и калдрму у првобитно стање.

Наредбу ову доставити на одобрење Управи Београда, па кад је иста одобри, саопштити је Управама поменутих друштава.

Од суда београдске општине 29 септембра 1903 године К.М. 2077, Београд.

Управа града Београда, као надлежна а на основу §. 326, кривичног законика одобрава ову наредбу општинског суда, с тим да се казна за непослушност исте може изрицати од 10—150 динара или од 1—20 дана затвора.

М. 29671.

Београд, 3 октобра 1903 год.

Управник Београда
Д. Вујић с. р.

Н А Р Е Д Б А

И ако постоји наредба овог суда још од 1892 год. коју је поштрила Управа града Београда наредбом својом од 14 пр. м. Л.М. 3153, ипак се овдашњи пиљари — лебари никако не придржавају те наредбе

вог времена и царске војске, која се кретала у помоћ.¹

Још је већа била војска, која је преко Срема прошла 1532. год., с којом је султан Сулејман по други пут пошао на Беч, али не продре даље од Сигета, где је заустављен јуначким пожртвовањем Николе Зринскога.

Јован Рајић вели: „Колико кратно Турци во Унгарју вступали, толико кратно *Сремъ*, яко на путу имъ бывшій, грозно сокрушали, и бѣднѣй ту обитающій народъ обиждали и въ плѣнь отводили. Частѣми нападеніями сими число Сербскихъ людей со всѣмъ умалено быст: зане инѣи побѣдени, инѣи въ плѣнь отведени, мнози не могуше снести тиранства и грабленія ихъ, въ Янопольскую страну (тј. Бачку и Банат) изселилися.“²

Године 1537. месеца октобра, Јован Запоља, господар Ердеља и савезник турски слао је свога човека у Смедерево Мехмед-бегу и у писму, које му је тога ради писао, назива бега господарем српске земље, санџака смедеревског, београдског, подунавског, посремског и посавског.³

¹ Joseph v. Hammer, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, II. Band, стр. 73.

² Рајић, *Исторія разн. сл. нар. књ. XI гл. I, 3.* Даље помиње како су Турци и 1543. г. при повратку из Будима „Срѣмъ и нижнюю Унгарју опустошили“ (књ. XI, гл. II, стр. 25).

³ Фр. Миклошић, *Mon. Serb.*, стр. 554.

већ и даље средством својих момака шире заразу шарлаха тиме: што ношењем хлеба обиђу и заражене и незаражене куће, и на тај начин долазе у додир са члановима из заражених и незаражених кућа.

Да би се томе штетном и по здравље убитачном торбарењу разношења хлеба по кућама стало на пут и сузбило ширење ове опаке заразе, суд општине београдске на основу §. 326. кривич. закона, с погледом и на закон о чувању народног здравља, издаје ову

Н а р е д б у:

Свако торбарење са животним намирницама, а нарочито разношење хлеба по приватним становама најстроже забрањује се, и ко се у овоме ухвати и после ове наредбе, биће најстрожијом мером кажњен по §. 326. крив. закона, и то новчаном казном од 10 до 100 динара или од 1 до 20 дана затвора.

Објављујући ову своју наредбу општински суд очекује од свију, да ће од своје стране све што се може учинити, да се ова опасна зараза угуши, и наш подмладак обезбеди.

Наредба ова важиће чим је управа града Београда одобри.

Од суда општине града Београда 4 новембра 1903 год. КБр. 2438, Београд.

Председник
општ. београдске

Коста Д. Главинић

За секретара
Јов. Јовановић

На основу §. 326. кривичног закона Управа града Београда одобрава наредбу суда општине београдске о забрани торбарења са животним намирницама од 4 овог месеца КБр. 2438, с тим, да се за непо-

Како је Срем изгледао за ово тамно, турско доба, можемо само у неколико дознати и то из бележака појединих путника, који су поред или преко Срема у ово доба пролазили. Ти су путници обично ишли као посланици западних држава. Услед честих ратова с Турском било је потребно преговарати с овом силном државом и отуда пролазе овуда разна посланства, која су слата у Цариград, да преговарају с портом. Из ових посланстава обично је по неко описивао пут, те су њихови путописи драгоцен извор за изучавање топографије Балканског Полуострва у ово доба.¹ Највише су поред Срема пролазили Дунавом а ређе сувим.

Међу првим посланствима, која су поред Срема прошла, било је посланство, у ком је био *Антоније Вранчић*, бискуп печујски. Ово је посланство год. 1553. прошло Дунавом од Будима до Београда а одатле сухим до Цариграда.

Вранчић у свом путопису описује невољно стање, у ком се јужна Угарска са Сремом у то доба налазила. Вели да су ово изврсне и најродније земље, али сада изгледају врло тужно; све је дивље и необрађено, поља и виногради травом зарасли и ретко се може видети земљорад-

слушност исте казни од 10 до 150 динара новчане касне или од 1 до 20 дана затвора.

Управник Београда
М. Церовић

КБр. 33670
7. новембра 1903 год.
Београд

Н А З Н А Њ Е

Поводом тражења многих грађана да им се врати трошаринска такса на робу коју су унели у варош и платили трошаринску таксу, па је за тим извезли ван реона — одбор општински у седници од 30. септембра ове године решио је: да сваки који тражи повраћај трошаринске таксе има испунити следеће услове, па да му се трошаринска такса може вратити:

1.) да при увозу робе и плаћању трошарине изјави трошаринском органу, да ће од робе коју увози, све или један део да извезе ван реона, те да му тај орган на признаници о плаћеној трошарини то назначи;

2.) да при извозу робе учини пријаву трошаринском органу на извозној станици и поднесе прописну пријаву да му овај извоз овери. У тој пријави мора бити словима означен број колета, начин паковања, садржина и нето тежина;

3.) уз молбу за повраћај трошарине мора се поднети:

а.) признаница, да је иста плаћена и да на истој има оверење трошаринског органа, да је роба при увозу оглашена за извоз;

б.) оверена пријава од трошаринског органа, да је роба изашла ван реона;

в.) товарни лист (фрахт) отправне станице жељезничке или паробродске, ако је роба жељезницом или паробродом отправљена, из кога ће се видети да је роба приспела на место где је упућена.

ник или стока, но већином пустош. Њихов бродар, по народности Србин, причао му је, да је некад било више становника у једном месту, но што се сада може наћи у тридесет, при чем су многа места тако разорена, да им је и имена нестало.¹ Нарочито истиче путописац Срем и његова села и вароши што леже крај Дунава. Помиње разорен градић *Сотин*, гранично место вуковарске и сремске жупаније. *Илок* (Uylaschum), негда врло знатац, имајући велике приходе за време кнеза Ловра, а сада, вели, незнатиц под влашћу Турака, који га марљиво чувају. Даље помиње *Баноштор* („Banmoustra“), негдашња столица сремског бискупа, знатна варош и тврђава, а сада сва у рушевинама, а тако исто је опустошено и мноштво винограда, које га је окружавало.² Даље наводи *Каменицу* („Kamonez“), негда густо насељену, одличну и богату сремску варош, на гласу због књижевних игара („litterariis ludis“). Имала је поред других кућа и 150 зиданих, а сада једва 15 и то сламом покривених. Причали су му мештани, да је 7000 бачава вина разливано, када Турци разорише ову варош, и да је вино текло јаругом као поток дубок до колена.³ Наводи *Петро-*

¹ Rad jug. akad., knj. LXXI, стр. 16.—18.

² Ibidem.

³ Ibid.

Без ових доказа који су условљени решењем одбора, поднете молбе за повраћај трошарине неће се у рад ни узимати.

Ово решење одбора саопштава се грађанству ради знања и управљања.

Бр. 4909. Управа београдске општинске трошарине, 12. октобра 1903 године, у Београду.

Н А Р Е Д Б А

Како сада по вароши у велико влада болест „шарлах“ која се помоћу трамваја као најјачих посредника за пренос и ширење шарлаха може најлакше преносити по граду, Суд општине београдске, на основу тач. 5. чл. 93. закона о општинама, с обзиром на §. 326. крив. законика

Н а р е ђ у је:

Управи Безименог Друштва за трамваје града Београда:

1, Да у вече сва трамвајска кола која су намењена за саобраћај идућег дана, добро споља и изнутра очисте.

2, Седишта и наслоне у колима добро очистити и поред тога са крпом умоченом у 5% раствора карболне киселине добро избрисати.

3, Под на колима са истим раствором полити.

За тачно вршење и неиспуњавање ове наредбе биће одговорна поменута управа и у сваком противно примећеном случају биће кажњена строго по прописима §. 326, а који законски пропис одређује казну од 10—150 динара или од 1—20 дана затвора.

Наредбу ову послати Управи у препису да по истој строго поступа.

Од Суда општине града Београда 15 октобра 1903 год. Београд. КМ 2230.

Варадин („Varadinum Petri“), где су преноћили, јер нису смели даље да броде због многих карловачких воденица. За *Карловце* („Karom“, „Karlowszy“) вели, да су имали тврђаву али је Турци срушише. Ма да је и ова варош опала бројем кућа и становништва, ипак је према другим варошима најмање оштећена и највише насељена, обилна пољима и виноградима, а „сремско је вино од старине на гласу, док је по другим местима занемарено виноградарство.“¹ Подножја и обронци Фрушке Горе, која се по Вранчићу пружа 12 миља у дужину и 3 миље у ширину, засађени су виноградима а остали делови обрасти су густом шумом. Путописац жали, што је са дунавске стране, у пределу иначе красном, угледао само до 20 винограда, док негда свако местанце, које није било шумом обрастало, беше засађено виновом лозом, а особито брежуљци, изложени с југа сунцу.² Даље помиње *Сланкамен*, град са слабом тврђавом, и ограђен старим порушеним зидинама. После Сланкамена наишли су на *Земун* (Zemlinium). У Земуну помиње тврђаву, коју су Угри некад (за време Хуњадија) саградили, да би могли опседати Београд. Тврђава је земунска разорена а варош је постала селом.³ (Наставиће се)

¹ Rad, LXXI, стр. 16—18.

² Ibid.

³ Ibid.